

2017-2020: „Mechanizmy powstawania i rozwoju karier przestępczych”; kierownik: prof. dr hab. Irena Rzeplińska

Podstawowym problemem dzisiejszej polityki społecznej (a w jej ramach polityki kryminalnej) jest brak aktualnej wiedzy na temat tego, dlaczego niektórzy sprawcy czynów karalnych dopuszczają się ich wielokrotnie, jakie czynniki wpływają na rozpoczęcie karier kryminalnych (czynniki ryzyka), zatem jakie należy podjąć działania, by zapobiegać zaangażowaniu młodych ludzi w działalność przestępczą. Ponadto należy wyjaśnić, jakie czynniki społeczne i gospodarcze przyczyniają się do rozwoju karier kryminalnych bądź prowadzą do ich zaprzestania. Brak wiedzy o ww. czynnikach przekłada się z jednej strony na brak programów wczesnej interwencji (zapobiegających wkraczaniu małoletnich na drogę przestępczą), z drugiej natomiast powoduje nieefektywność programów wychodzenia z przestępczości na różnych etapach kariery kryminalnej. Najważniejszymi celami badawczymi, które są zaplanowane w ramach niniejszego projektu są: 1) Zdefiniowanie czynników w okresie nieletniości wpływających na rozpoczęcie karier kryminalnych wielokrotnych sprawców przestępstw. 2) Zdefiniowanie czynników ryzyka, wpływających na rozwój i utrwalenie karier kryminalnych wielokrotnych sprawców przestępstw. 3) Zdefiniowanie czynników wpływających na różne typy karier kryminalnych wielokrotnych sprawców przestępstw. 4) Wpływ płci na modele karier kryminalnych wielokrotnych sprawców i sprawczyń przestępstw. 5) Zdefiniowanie trendów przestępczości w Polsce w porównaniu do trendów przestępczości wielokrotnych sprawców przestępstw w różnych kategoriach wiekowych („starszych” przestępców, którzy obecnie przekroczyli 45 rok życia, oraz „młodszych” – w wieku 25-35 lat). 6) Określenie wpływu czynników społecznych i gospodarczych (w tym swobody przepływu osób związanej z wejściem Polski do Unii Europejskiej) na rodzaje, formy, miejsca popełnienia i natężenie przestępczości wielokrotnych sprawców przestępstw. Wieloletnie badania karier kryminalnych, prowadzone w zakładzie Kryminologii INP PAN i ich doniosłe wyniki, skłoniły nas do tego, aby bliżej przyjrzeć się sylwetce społecznej i rodzinnej wielokrotnych sprawców przestępstw oraz typom popełnianych przez nich przestępstw. Nastąpi to poprzez badanie katamnesticzne karier kryminalnych wielokrotnych sprawców czynów karalnych – polegające na sprawdzeniu dalszej karalności w Krajowym Rejestrze Karnym 2056 osób, które jako nieletnie popełniły czyn zabroniony lub karalny i były badane przez ZK INP PAN. Drugą wykorzystaną metodą będzie badanie anamnestyczne karier kryminalnych wielokrotnych sprawców czynów karalnych prowadzone na grupie ok. 45-50 wybranych osób, odbywających w momencie prowadzenia badań karę pozbawienia wolności. W ramach projektu zrealizowane ma zostać również badanie trendów przestępczości wielokrotnych sprawców przestępstw w różnych kategoriach wiekowych na tle ogólnych trendów przestępczości w Polsce na podstawie dostępnych danych statystycznych, literatury przedmiotu oraz danych pozyskanych z KRK i badania akt spraw karnych. Badania uzupełnione będą o analizę czynników ryzyka rozwoju kariery kryminalnej, która zostanie pogłębiona o analizę autobiograficznych wywiadów narracyjnych a także o próbę opracowanie typów karier kryminalnych spośród sprawców wielokrotnych. Sprawdzimy hipotezę o podziale tej populacji na 3 typy karier przestępczych (DeLisi 2005). Dokonamy również analizy wpływu czynników społecznych i gospodarczych na rozwój przestępczości wielokrotnych sprawców przestępstw. Przez cały okres badań, na każdym ich etapie prowadzona będzie także analiza danych zastanych, przede wszystkim literatury przedmiotu dotyczącej zagadnień badań katamnesticznych, anamnestycznych, badań nad recydywą, badań karier kryminalnych oraz czynników odpowiedzialnych za odchodzenie od przestępczości (desistance). Członkowie zespołu badawczego będą uczestniczyli także w konferencjach krajowych i zagranicznych, na których będą pozyskiwać informacje porównawcze do prowadzonych przez siebie badań oraz prezentować wyniki prowadzonych badań. Wyniki badań będą także na bieżąco publikowane, w tym w czasopiśmie krajowych lub zagranicznych oraz całościowo, w monografii końcowej. Wyniki przeprowadzonych badań będą się opierały o zasadę triangulacji. Będą zatem uwzględniały analizy z powyższych

wszystkich rodzajów metod i technik badawczych i będą wynikiem ich porównania oraz uzupełniania się danych oraz ich uszczegóławiania. Wszystkie wyniki będą prezentowane na szerszym tle analiz historycznych oraz najnowszych danych międzynarodowych dotyczących zagadnienia kształtowania się karier kryminalnych.